

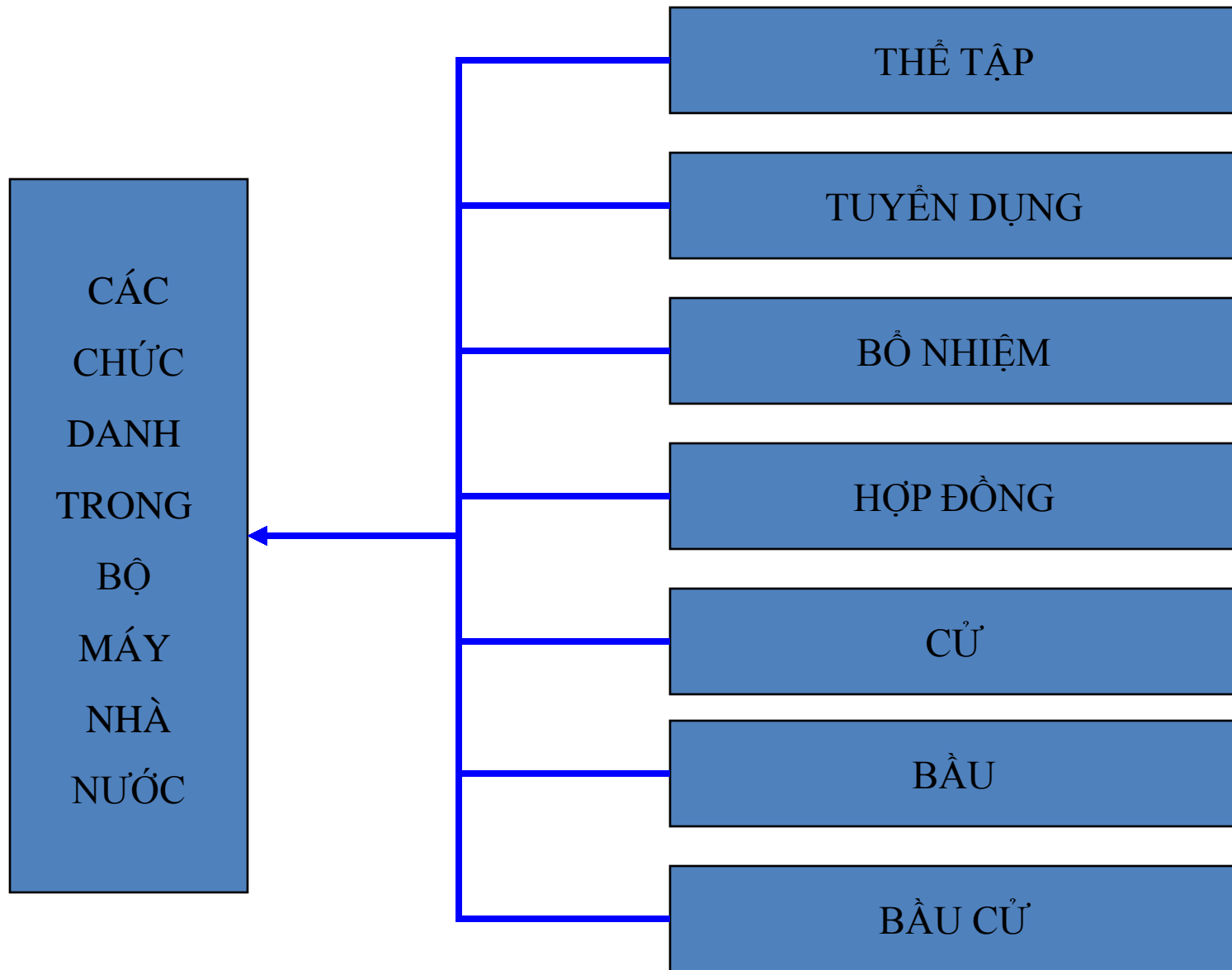
Một số khái niệm cơ bản về bầu cử

TS Vũ Công Giao

Khoa Luật, ĐHQG Hà Nội

Bầu cử là gì?

- Một quá trình đưa ra quyết định của người dân để chọn ra các cá nhân nắm giữ các chức vụ thuộc chính quyền.
- Một cơ chế mà các nhà nước dân chủ dùng để phân bổ chức vụ trong bộ máy quản lý, chủ yếu ở ngành lập pháp, song đôi khi cả ở ngành hành pháp và tư pháp.
- Một trong những chế định quan trọng của ngành Luật Hiến pháp, đề cập đến cơ sở pháp lý cho việc hình thành ra các cơ quan đại diện cho quyền lực của Nhà nước.

CÁC
CHỨC
DANH
TRONG
BỘ
MÁY
NHÀ
NƯỚC

THỂ TẬP

TUYỂN DỤNG

BỔ NHIỆM

HỢP ĐỒNG

CỬ

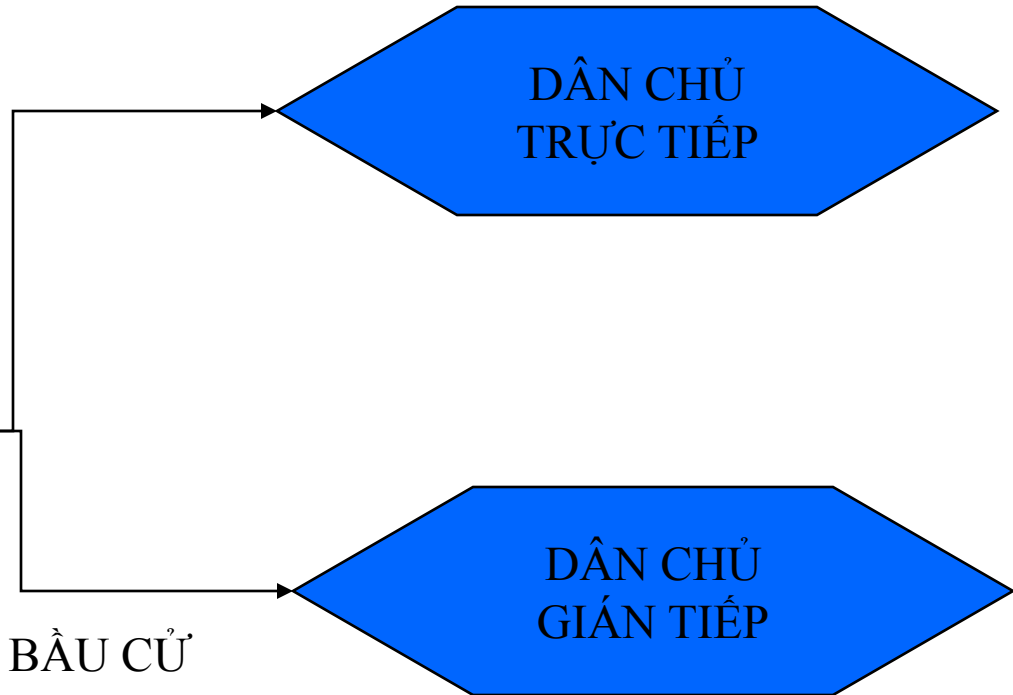
BẦU

BẦU CỬ

Việt Nam

Bầu cử là cách thức mà thông qua đó nhân dân thực hiện quyền dân chủ của mình, nhân dân thành lập ra cơ quan đại diện nhân dân, bầu ra đại biểu đại diện cho ý chí và nguyện vọng của mình vào cơ quan đại diện nhân dân, tham gia thực hiện quyền lực nhà nước.

QUYỀN
LỰC
NHÂN
DÂN

Bầu cử được sử dụng trong những bối cảnh nào?

- Bầu cử có tính chất chính trị: do nhà nước thực hiện, theo Hiến pháp và luật, chọn ra các cá nhân nắm giữ các chức vụ trong chính quyền.
- Bầu cử có tính chất xã hội: do các tổ chức xã hội hay kinh tế thực hiện, theo quy chế, quy ước của tổ chức đó, chọn ra các cá nhân nắm giữ những cương vị lãnh đạo trong tổ chức (ví dụ, bầu cử ban lãnh đạo công đoàn, hội đồng quản trị công ty..)

Quyền bầu cử là gì?

- Khả năng của công dân được nhà nước bảo đảm tham gia vào việc bầu ra các cơ quan nhà nước ở trung ương và địa phương.
- Được quy định trong Hiến pháp và luật.
- Được bảo đảm thực hiện bằng các cơ chế pháp lý khác nhau, bao gồm cơ chế tư pháp.
- Là một quyền chính trị cơ bản theo luật nhân quyền quốc tế.

Đặc điểm của quyền bầu cử là gì?

- Là một quyền chính trị cơ bản song **chỉ áp dụng cho công dân**
- Khác với hầu hết quyền con người khác được áp dụng cho cả công dân và người nước ngoài (ví dụ: quyền sống, tự do và an ninh cá nhân...)

Các nguyên tắc bầu cử là gì? Có những nguyên tắc nào?

- **Các nguyên tắc bầu cử:** Những điều kiện được pháp luật quốc gia quy định, ràng buộc nghĩa vụ thực hiện và tuân thủ của các chủ thể liên quan, nhằm bảo đảm tính hợp pháp của cuộc bầu cử.
- **Những nguyên tắc bầu cử:**
 - Phổ thông đầu phiếu
 - Bình đẳng
 - Trực tiếp
 - Bỏ phiếu kín
 - *Tự do*

Phổ thông đầu phiếu là gì?

- Mọi công dân đến tuổi trưởng thành đều được trao quyền bầu cử, không phân biệt về bất cứ yếu tố gì, trừ việc bị mất trí và bị tước quyền bầu cử theo pháp luật.

Bầu cử bình đẳng là gì?

- Mỗi cử tri có một phiếu bầu đối với một cuộc bầu cử và giá trị phiếu bầu như nhau, không phụ thuộc vào giới tính, địa vị xã hội, sắc tộc, tôn giáo v.v.
- Đòi hỏi:
 - Mỗi cử tri chỉ được ghi tên vào danh sách cử tri ở một nơi cư trú;
 - Mỗi cử tri chỉ được bỏ một phiếu bầu.

Bỏ phiếu kín là gì?

- Cử tri bầu ai, không bầu ai đều được bảo đảm bí mật.
- Đòi hỏi:
 - Khi cử tri viết phiếu bầu không ai được đến gần, kể cả cán bộ, nhân viên các tổ chức phụ trách bầu cử;
 - Không ai được biết và can thiệp vào việc viết phiếu bầu của cử tri.
 - Cử tri viết phiếu bầu trong buồng kín và bỏ phiếu vào hòm phiếu.

Bầu cử trực tiếp là gì?

- Công dân trực tiếp thể hiện ý chí của mình qua lá phiếu, trực tiếp bầu ra đại biểu của mình chứ không qua một cấp đại diện cử tri nào.
- Đòi hỏi:
 - Không được nhờ người bầu hộ, bầu thay hoặc bầu bằng cách gửi thư.
 - Tự viết và bỏ lá phiếu bầu vào hòm phiếu, trường hợp không thể tự viết được thì nhờ người khác viết hộ nhưng phải tự mình bỏ phiếu (trừ khi tàn tật không thể tự bỏ phiếu được thì nhờ người khác), người viết hộ phải bảo đảm bí mật phiếu bầu của cử tri;
 - Cử tri ốm đau, già yếu, tàn tật không thể đến phòng bỏ phiếu được thì Tổ bầu cử đến chỗ ở của cử tri để cử tri nhận phiếu bầu và bầu.

Bầu cử gián tiếp là gì?

- Cử tri không trực tiếp bầu ra người đại diện cho mình mà bầu ra thành viên của Tuyển cử đoàn, sau đó Tuyển cử đoàn mới bầu ra cơ quan đại diện hay chức danh nhà nước.
- Ví dụ về bầu cử gián tiếp:
 - Bầu tổng thống Mỹ, Thượng viện Pháp (hai cấp)
 - Bầu Quốc hội (Đại hội đại biểu nhân dân) toàn Trung Quốc (ba cấp).

Tổng tuyển cử là gì?

- Cuộc bầu cử mà tất cả công dân được quy định tham gia.
- Thường được dùng để chỉ các cuộc bầu cử cơ quan lập pháp quốc gia (Quốc Hội, Nghị viện), để phân biệt với các cuộc bầu cử ở cấp địa phương hoặc bầu cử khác.

Trưng cầu dân ý là gì?

- Cuộc bỏ phiếu trực tiếp, trong đó toàn bộ cử tri được yêu cầu chấp nhận hay phủ quyết một đề xuất đặc biệt, ví dụ như một dự thảo hiến pháp mới hay dự thảo hiến pháp sửa đổi, một đạo luật (quan trọng) hay chính sách quan trọng...
- Khác với bầu cử: không chọn ra các cá nhân nắm giữ các chức vụ thuộc chính quyền.

Bầu cử sơ bộ là gì?

- Thuật ngữ chính trị, chỉ cuộc bầu cử để một đảng chính trị chọn ra ứng cử viên duy nhất của đảng mình tham gia cuộc tổng tuyển cử pháp lý sau đó.
- Còn gọi là *bầu cử chỉ định ứng viên*
- Ví dụ: bầu cử sơ bộ chọn ứng viên tổng thống của các đảng ở Mỹ.

Cơ chế/chế độ bầu cử là gì?

Cơ chế/chế độ bầu cử (*electoral system*) là tổng thể các nguyên tắc, các quy định pháp luật bầu cử cùng các mối quan hệ hình thành trong tất cả các quá trình tiến hành cuộc bầu cử (từ lúc ấn định ngày bầu cử đến khi bỏ lá phiếu vào hòm phiếu và xác định kết quả bầu cử.)